

Inkompetens ska kunna leda till uppsägning

Dagens Nyheter den 16 maj 2009

Världen har gått in i en djup kris som fått en snabb global spridning på grund av fördjupad integration länder emellan. Hur ska Sverige tackla de utmaningar och ta till vara de möjligheter som globaliseringen innebär? I Globaliseringsrådets första slutrapport, författad av rådets kansli, bedöms Sveriges förmåga att hantera ett högre omvandlingstryck.

Ett flertal policyförslag för en kunskapsdriven tillväxt lanseras, bland annat föreslås en reformering av las, ökade konkurrensmöjligheter inom vård, skola och omsorg, slopad värnsskatt samt på sikt plattare skatt.

Det är ytterst viktigt för en fortsatt ökning och spridning av välståndet att globaliseringen åter skjuter fart så fort som möjligt. Globaliseringen har snabbt lyft ett stort antal människor ur fattigdom, mer effektivt än någon global eller nationell biståndsorganisation kunnat göra. Återupptagna förhandlingar om ett nytt multilateralt handelsavtal (Doha), liksom ytterligare liberaliseringar inom EU med bland annat avveckling av jordbrukssubventioner, skulle skicka värdefulla signaler om politisk uppslutning kring globaliseringen.

Tillväxtens kärna handlar om drivkrafter och möjligheter för individer och företag. Under de kommande decennierna kommer konkurrenstrycket att öka starkt och omfatta allt fler dimensioner: varor och tjänster men också lokalisering av företag, investeringar, kompetent arbetskraft, entreprenörer och finansiellt kapital. Likaså ökar handelsutbytet liksom rörligheten hos individer och företag. Samtidigt kommer nya marknader och ökade handelsmöjligheter öppna nya möjligheter. Ett högre omvandlingstryck ställer krav på en ekonomis omställningsförmåga och utvecklingskraft.

Dessa två begrepp genomsyrar rapporten som identifierar fyra områden som kommer att styra Sveriges framtida utveckling: Sverige som kunskapsnation, den svenska arbetsmarknaden, förnyelsekapaciteten i svenskt näringsliv samt de svenska skatte- och socialförsäkringssystemen.

En hög kunskapsnivå gör det möjligt för ett land att producera varor och tjänster med ett högt förädlingsvärde och en god löneutbetalningsförmåga. Låg variation i utbildning är också ett viktigt omfördelningsverktyg när traditionell omfördelning försvåras genom tilltagande institutionell konkurrens. För att stärka kunskapsbasen och öka den globala attraktionskraften föreslår vi att:

- Öka det statliga inflytandet över resursfördelningen till för- och grundskolan.
- Öka frihetsgraderna för universitet och högskolor, öka statliga anslag till civil forskning till en procent samt inrätta ett globalt excellenscenter baserat på ett "Nobelanslag".
- **Införa möjligheten för avgifter på högre utbildning, höja studielånet i motsvarande grad och låta utbildningsinvesteringar vara avdragsgilla precis som realkapitalinvesteringar.**

För att globaliseringen ska leda till ökad välfärd måste resurser smidigt kunna flytta från stagnerande till expanderande sektorer och aktiviteter. Den svenska arbetsmarknaden är tudelad. Visstidsanställda svarar för 12–14 procent av sysselsättningen men står för 60–70 procent av rörligheten. Eftersom den enskilde individen bär en stor del av samhällets kostnader för nödvändig strukturomvandling är det motiverat med större insatser från samhället. För att öka omvandlingskapaciteten föreslår vi att:

- Arbetslöshetsersättningen höjs till sjukförsäkringens nivå och indexeras samt att arbetsmarknadsutbildningarnas omfattning i högre grad anpassas efter marknadens stigande kvalifikationskrav.
- Privat sparande till utbildning bör uppmuntras genom att tillåta att nuvarande privat pensionssparande också kan nyttjas för studier. Avdragsbeloppen bör höjas.
- Att las reformeras så att kompetenskravet får ett större utrymme som sakligt skäl för uppsägning samt att turordningsreglerna avskaffas.

Framtidens arbetsplatser kommer sannolikt att bestå av mindre tjänsteföretag där individens kompetens är den viktiga resursen. Därför måste en modern arbetsmarknadslagstiftning premiera kompetens i större utsträckning än anställningsår samtidigt som samhällets medel för att öka kunskaperna förstärks. Detta gör Sverige mer attraktivt för företag och entreprenörer.

Förnyelsekapacitet i näringslivet är beroende av kunskapsnivå och rörlighet i ekonomin. Förnyelse tar sig främst uttryck i innovativa processer som omfattar produkter, processer och organisation. Viktiga ingredienser är tillgång till riskkapital, starka äganderätter för innovationer och fungerande konkurrens. Samspelet mellan tillverkande och tjänsteproducerande företag är viktiga för innovation, ofta sker detta i klustermiljöer.

För att stärka Sverige och attrahera inflöde av andra aktörer föreslår vi:

- Dra lärdom från 1990-talets avregleringar som ledde till nya, sysselsättningskapande näringar, öka konkurrensmöjligheterna inom vård, omsorg och utbildning. Överväg avdrag för sjukvårdsförsäkring.
- Uppmuntra innovation och riskkapital i tidiga skeden genom att införa riskkapitalavdrag, verka för saminvesteringar av offentliga och privata aktörer, inför en konkurrenskraftig patentlagstiftning och tillåt starka innovativa klustermiljöer att växa fram i storstäderna.
- Ta ett samlat grepp på hela innovationspolitiken som omfattar många områden, förstärk den analytiska kompetensen i regeringskansliet.

Skatterna är ett kraftfullt instrument som bör användas för två huvudsakliga uppgifter: att omfördela inkomster och att främja tillväxt. Det är därför dags att återgå till huvuddragen i 1990 års stora skattereform som byggde på likformighet, transparens och legitimitet.

Mot bakgrund av de skattesänkningar som genomförts vill vi återinföra fastighetsskatten och göra momsens enhetlig. Bland våra övriga skatteförslag märks följande förslag:

- För att öka arbetsutbudet, stimulera till utbildning och inflöde av humankapital bör värnskatten slopas, den övriga statliga inkomstskatten minskas så att principen ”hälften kvar” återinförs. På sikt bör skatten plattas till, delvis beroende på omvärldsförändringar.
- För att främja entreprenörskap och innovation bör de krångliga 3.12-reglerna ersättas med ett schabloniserat system med fasta skattesatser som ger samma skatteutfall, kapitalinkomstskatterna sänkas till 25 procent samt optioner beskattas som inkomst av kapital.
- Försäkringskostnader bör skiljas från den del som är en ren skatt utan koppling till de försäkringar de är avsedda att täcka. Tillsätt en parlamentarisk utredning om hur socialförsäkringssystemet kan effektiviseras och hur den framtida välfärden ska finansieras.

Pontus Braunerhjelm

huvudsekreterare, Globaliseringsrådet, vd, Forum för småföretagsforskning och professor KTH

Camilo von Greiff

fil doktor och utredare, Globaliseringsrådet

Helena Svaleryd

fil doktor och utredare, Globaliseringsrådet